

JE LI ODGOJ POTREBAN?

Živan Bezić

Zar ovo naslovno pitanje nije suvišno? Nije li svima poznato da je odgoj potreban? Potreba odgoja toliko je očigledna da većina pedagoških pisaca i ne pokušava dokazivati tu činjenicu. Oni je u svojim djelima jednostavno preskaču.

Ipak, uza sve to, ima ljudi koji misle drugačije. Jedni drže da je odgoj ionako bezuspješan, gotovo nemoguć (pedagoški pesimist). Tom se mišljenju pridružuje i naša narodna izreka: »Krsti vuka — vuk u goru«. Drugi tvrde da je ovakav odgoj, kakav se općenito provodi, ustvari štetan. Civilizacija i kultura kvare mladež, najbolji je prirodni odgoj (J. J. Rousseau), tj. prepuštanje djece nepatvorenom utjecaju majke prirode, bez ikakvih ljudskih zahvata u njihov razvoj.

Ne samo da je pedagoški zahvat štetan — kažu treći — nego je nepravedan i nasilan. Treba djecu prepustiti njihovom instinktu, prilagoditi se mališanima i od njih učiti (pedocentrizam). U svoj prilog navode i Evanđelje: »Ako ne budete kao djeca, nećete ući u kraljevstvo nebesko« (Mk 10, 15). Neki iz toga izvode parolu: »Beziehung statt Erziehung«! (Namjesto odgoja — odnos).¹

Stoga će ipak biti korisno malko se zaustaviti i na problemu potrebe odgoja.²

ZAŠTO JE POTREBAN?

Prema milenijskom iskustvu i općem uvjerenju ljudskog roda odgoj djece i mladeži vrlo je potreban i važan. Ali zašto? Zbog kojih razloga?

Još je Nietzsche ustvrdio da je čovjek samo »jedna nedovršena životinja« (nicht festgestelltes Tier), zaostala u razvoju. Moderni antropolozi kažu isto drugim riječima: čovjek je nedonošče (Portmann: Frühgeburt) i sasvim *manjkavo biće* (Gehlen: Mängelwesen). Nedovršeno je, nesavršeno i nerazvijeno, naročito u svojoj djetinjskoj fazi. Kao takvo potrebno je pomoći odraslih u svojoj hominizaciji i humanizaciji. Rodenjem dijete još nije gotov čovjek, treba to istom postati. »Ex statu nascendi« valja da prijeđe »in statum perficiendi«. A to ne može bez odgoja. U tu svrhu dijete i jest prirodno obdareno poučljivošću i plastičnošću.

¹ M. Kohlhammer, M. Mai (Hgs), *Das Land der Kinder mit der Seele suchen Beziehung statt Erziehung*. Kreuz, Stuttgart, 1984.

² W. Brezinka, *Erziehung als Lebenshilfe*, III izd. Wien, 1963.

H. Becker (Hg), *Anthropologie und Pädagogik*. Bad Heilbrunn 1967.

A. Nitschke, *Das verwaiste Kind der Natur*. II izd. Tübingen 1968.

S. Baumgartner i dr., *Pädagogik provokativ*. Jugenddienst V., Wuppertal, 1971.

A. Agazzi, *I problemi dell'educazione e della pedagogia*. Vita e Pensiero, Milano, 1979.

Odgoj je tipično *ljudska potreba*. Nje nema kod ostalih živih bića. Biljke i životinje trebaju uzgoj, ali ne odgoj. Tek rođeno životinjsko mladunče mnogo je bolje opskrbljeno za životnu borbu nego ljudsko čedo. U pogledu očuvanja existencije životinja je u mnogo boljem položaju od svakog ljudskog novorođenčeta.

Pomoć u razvitku je *biološka* i *fizička* potreba za malo dijete. Njegova tjelesna i organska nemoć upravo vapije za tuđom pomoći (dječji plač!). Bez nje ne bi uopće ni moglo preživjeti. Novorođenče ima reducirane instinkte (za razliku od životinje), nerazvijena osjetila i nejake tjelesne organe. Zakon rasta, zapisan u dječjim udovima, nije dovoljan za nesmetanu evoluciju organizma. On traži nadopunu u svjesnoj, trajnoj i toploj brizi roditelja. Na strani djeteta postoji urođeni nagon oponašanja i prilagođivanja, preduslov svakog odgoja. Ono posjeduje organske i duševne predispozicije za odgojnu intervenciju.

Ta intervencija je isto tako i djetetova *psihička* potreba. Totalno neznanje je sudbina prvoga djetinjstva. Duševne moći su još samo »in potentia«, treba ih dovesti »ad actum«. Djetetov svijet je za nj potpuna nepoznanica. Stoga je ono radoznalo, znatiželjno, otvoreno svim okolnim stimulansima. Otvoreno je svijetu, iskustvu, spoznaji, akciji i »osvajanju« svoga maloga svijeta. Podatno je za sve kulturne utjecaje i njegove potrebe za kultivacijskim dobrima upravo su goleme. Dijete treba kulturu, jer bi bez nje ostalo divljak, a kultura treba dijete, jer bi bez njeja izumrla i zabirila.

Odgoj je i *moralna* potreba djece i mladeži. Svi mi, pa i naši najmlađi, nosimo u sebi klice zla (semína peccati) te sklonosti egoizmu i hedonizmu.³ Nagoni i strasti još nisu pod kontrolom razuma. Kriminal je raširen na žalost i u redovima mladih. Stoga već zarana svi mladi trebaju etičke norme vladanja, moralne pouke i uzore za život. S druge strane u njima postoji, kao saveznica odgoja, duboka težnja za dobrom i dobrotom te savjest koja traži svoje oblikovanje i obrazovanje. Upravo se mladi moraju naučiti, kao moralna bića, kako se služiti slobodom koja im se nudi. Problem slobode je moralni i pedagoški problem.⁴

Odgoj je i velika *društvena* potreba. Za oboje: za dijete i za društvo. Čovjek je, kako znamo, društveno biće. Izvan komunikacije s drugim ljudskim bićima ne može ni biti osoba. Prvi razvoj doživljuje u krilu majke, drugi u krilu obitelji, a treći u krilu širega društva. Potpuno je izložen i izručen okolini i okolici. U društvu se odvija djetetova personalizacija, socijalizacija i akulturacija. Nema osobe bez ljudskih odnosa, nema društva bez suradnje niti kulture bez tradicije. Odrastao čovjek je rezultanta mnogih grupnih čimbenika: obitelji, okoline, jezika, škole, staleža, nacije, vjerske zajednice itd. No svaki je odgoj, rekli smo, obustrano potreban. Kako dijete treba odrasle tako i društvo treba svoje

³ »L'homme est un être faible et faillible, ce qui rend son éducation d'autant plus indispensable« (P. Ricoeur, *Philosophie de la volonté*. Aubier, Paris, 1960, str. 21).

⁴ »Avec la liberté, c'est la perfectibilité« dobro opaža J. J. Rousseau (*Discours sur l'origine . . .*, izd. Flammarion, Paris, 1978).

mlade članove da u njima traje dalje, da se renovira te da njih socijalizira, kako se ne bi našli u međusobnom sukobu.

Ljudsko dijete nije samo ljudsko, ono je i Božje dijete. Stoga mu treba i *vjerski* odgoj. Ono je stvoreno na »sliku i priliku« svoga nebeskog Oca, pa tu sliku mora u sebi usavršavati kršćanskim odgojem. Kao religiozno biće ima potrebu za Bogom i svetošću. Međutim, kao palo biće (iskonski grijeh) ono nosi i »drugi zakon u svojim udovima« (Rim 7, 23) pa je potrebno otkupljenja. Stoga je čovjek kroz čitavu svoju povijest trebao pedagošku pomoć Očevu, u Starom i u Novom zavjetu. Čak je i Isus bio odgajan u »mudrosti i milosti« (Lk 2, 40) u svojoj nazaretskoj obitelji. Svojim primjerom i svojim parabolama (zrno gorušice Mt 13, 32, i kvasac u tijestu Mt 13, 33) i nama je dao na znanje potrebu naravnog i nadnaravnog odgoja.

Još su stari stekli značajno iskustvo izraženo u riječima: »*Quidquid movetur, ab alio movetur*«. Tu se krije tajna svake dinamike. Na vjerskoj razini to znači da svoj život i postanak dugujemo Stvoritelju svega. U filozofiji nas upućuje na međugru činjenice kontingencije i zakona uzročnosti. Tako isto i u pedagoškom procesu mora djelovati neki *movens* /pokretač (»*ab alio*«) i *motus*/kretanje (»*quidquid movetur*«). Prvi je odgojitelj, drugi je odgajatelj. Njih dvoje, uvijek skupa, tvore odgojni proces. Gdje god je u pedagogiji *motus*, tu mora biti i *movens*, što zajedno daje i čini odgoj. U toj je spoznaji odgoj našao i svoje fiziološko opravdanje.

Vratimo se opet životnoj zbilji. Osim normalne djece postoje i tzv. *abnormalna djeca*, tj. rođena s nekim somatskim ili psihičkim nedostacima (defektna), zaostala djeca (retardirana), duševno bolesna (debili, psihopati) ili na bilo koji drugi način pogođena i oštećena (hendikepirani). K tome i u samom tijeku svoga razvoja mnoga djeca dožive razne nepogode: gubitak roditelja, loša sredina, narkomanija, nesretni slučajevi, upropašćeno zdravlje i sl. Njima je odgojna pomoć daleko više potrebna nego normalnoj djeci. Ona im je apsolutno nužna.

Kao eklatantan dokaz za potrebu odgoja spomenimo samo slučajeve »divlje djece« (*les enfants sauvages*). Pomanjkanje odgoja u knjižkim godinama ranog djetinjstva spriječilo ih je u postizanju punog čovjštva, a ujedno i skratilo život. No ne samo za njih, za svu djecu svijeta vrijedi staro pravilo: savijaj drvo dok je mlado.

PRAVO NA ODGOJ

Zagrebačka izdavačka kuća Mladost objavila je g. 1985. knjigu *Odgoj i školovanje pasa*.⁵ Ako psi imaju pravo na »odgoj i školovanje«, pitamo se: što je onda s ljudima? Imaju li i ljudska djeca pravo na odgoj i školovanje?

⁵ Bez obzira na to što je sam naslov kriv (psi se ne mogu odgajati ni školovati, oni se uzgajaju, treniraju i dresiraju), ovdje se opasno izjednačuju ljudi i životinje. Takvim naslovom ti tobožnji odgojitelji i učitelji pasa spuštaju sami sebe na razinu svojih »gojenaca« i »učenika«. I onda se čudimo što ljudi postaju sve sličniji životinjama!

To je izvan svake sumnje. Odgoj je *osnovno* ljudsko pravo.⁶ Na takav nas zaključak navode već spomenute pedagoške potrebe. Još više, to zahtijeva li čovječje dostojanstvo, narav samog ljudstva (uljudba!) i dovršenje ljudske osobnosti. Stoga je potrebno uvijek isticati to pravo. Pogotovo što dijete za nj uopće ne zna niti je u stanju da ga samo zahtijeva i ostvari. Zato mi stariji moramo biti svjesni toga dječjeg prava i ne smijemo im ga uskratiti. Naprotiv, mi moramo biti odvjetnici i branitelji toga njihova prirodnog prava.

Pravo djece da budu odgajana jest naime njihovo *prirodno* pravo. Svako živo biće ima puno pravo na svoj razvitak. Razumno, osobno ljudsko biće još i više. Ne priznati mu to pravo značilo bi gašenje duha u svijetu, razaranja nastajuće osobnosti i sprječavanje oljuđenja ljudskih potencijala. Tjelesni i duševni sastav djeteta nužno teži potpunom strukturiranju. Pružati pomoć psihofizičkom kompletiranju mladog ljudskog bića znači raditi u skladu s naravnim zakonima i odazvati se zovu same ljudske prirode.

Prema tome zakon odgoja je i *ljudsko* pravo. Potpuno razvijeni čovjek je samo dobro odgojeni čovjek. Otkad postoji uljudba uvijek je imala za svoj temelj instituciju odgoja. Zar svako rođenje nije došlo na svijet bez svoga znanja i bez svoje volje? Ako su ga drugi ljudi pozvali iz ništavila u život, moraju mu dozvoliti da i ono postane čovjek, potpuni čovjek. Rekli smo već, čovjek je pravi čovjek samo onda ako mu se omogući da postane slobodnom i zreloom ljudskom osobom. U tome se upravo i sastoji uloga odgoja.

Dolazeći na svijet, čovjek ipso facto postaje također član jednog društva, pripadnik jednog naroda i građanin jedne države. Time to društvo, ta nacija i određena država preuzimlje odgovornost za novaka, a dijete stječe svoja društvena, nacionalna i građanska prava. Hvala Bogu, to *građansko* pravo na odgoj priznaju mu sve države svijeta, barem verbalno i de jure, ako i ne uvijek i de facto. Nema države na svijetu koja nije zakonski uvela barem školski vid odgoja. Ujedinjeni narodi već su više puta (1948, 1958) svečano priznali pravo na odgoj svakome čovjeku kao njegovo ljudsko i građansko pravo.

Mi kršćani znamo da je odgoj i naše *kršćanstvo* pravo. Zar nismo djeca Božja sa svim djetinjim pravima kod svog Oca? Stvarajući nas na sliku i priliku svoju, sam Tvorac nam je time dao zadatak vlastitog oblikovanja prema toj slici. Šaljući svog Sina među ljude i učinivši ga čovjekom, htio je da nas njegovim čovječtvom i svojim Evanđeljem odgaja i otкупljuje do smrti na križu. Poslao nam je svoga Duha da se oduhovimo i posvetimo. Krštenjem smo postali i djeca Crkve, koja je od toga časa naša »Mater et Magistra«. Odatle naše pravo na kršćanski odgoj.

Dječje, i uopće ljudsko, pravo na odgoj mogli bismo nazvati pasivnim, jer ga dijete samo ne može ostvariti. Njegovo ostvarenje zavisi o odraslima, djeca su njegov objekt. Pedagošku akciju dijete prima, ono je ne stvara. Oni koji je ostvaruju jesu odrasli, dakle odgojitelji. Pa ako postoji

⁶ M. Mencarelli, *Il diritto all'educazione*. La Scuola, Brescia, 1975.

na strani mladih pasivno pravo da budu odgojeni, mora kod starijih postojati i *aktivno* da mogu udovoljiti pasivnom pravu edukanda. Ta se dva prava upotpunjuju. Prvo pravo bismo mogli nazvati pravo na odgoj, a drugo pravo na odgajanje. Pasivno pravo znači biti-odgajan, aktivno pak odgajati-drugoga.

No odmah se pitamo: o d a k l e starijima pravo da odgajaju mlade? Na čemu oni temelje svoj pedagoški auktoritet? O tome postoji nekoliko teorija:

— Pravo vlasništva: djeca su vlasništvo svojih roditelja; stoga roditelji jedini imaju pravo odgajanja. No, mogu li ljudi — i djeca su ljudi — biti nečije vlasništvo? Dijete je osoba, a ne roba;

— Pravo sposobnijega: onaj tko je sposobniji, zreliji i uspješniji ima pravo i dužnost voditi nesposobna, nejak a i nezrela. To bi nas načelo odvelo u nasilje i »pravo jačega«: tko je jači taj i kvači. Uostalom, po kojim se kriterijima može znati tko je jači, zreliji i sposobniji? Ne bi li po tom mjerilu većina roditelja izgubila svoja odgojna prava pred pretenzijama »diplomiranih« i »dekretiranih« pedagoga?

— Pravo mandata: dijete nam u svojoj nemoći samo prepušta nadzor i brigu nad sobom. Ono ima povjerenja u nas i prepušta nam svoja prava. Je li baš tako? Zašto onda djeci govorimo najviše o posluhu? Zašto u dječjem rječniku među prve i najčešće riječi spada njihovo »neću«?

— Pravo društva: svaka je zajednica nadležna nad ponašanjem i suradnjom svojih članova. To je istina samo do neke granice, ne postoje samo prava društva. Državni nadzor i odgoj često prelazi u tiraniju i diktaturu. Kako naći pravu granicu između prava pojedinca i prava društva? U svakom bi humanom poretku moralo biti preče pravo slabijega.

— Pravo na obranu: stariji naraštaj, društveni interesi, ustaljene tradicije, prihvaćene vrednote, kulturna dobra, običaji i zakoni ugroženi su od asocijalnosti mladih. Stoga se ti ustaljeni auktoriteti imaju pravo »braniti« od agresije novajlija. Takvim braniteljima postavljamo pitanje: a kome su namijenjena sva ta dobra? Zar ne upravo našoj djeci? Jesu li sve te naše starudije uvijek prava »dobra i vrednote«? Tko je zapravo »agresor«: stariji koji su samovoljno proizveli dijete ili mala i nevína stvorenja pozvana tuđom voljom na život?

Pošto ni jedna od tih teorija ne zadovoljava u cijelosti (a neke se moraju sasvim zbaciti), kako odgojitelj može opravdati svoja prava na odgajanje mladeži i djece? Ne preostaje nam ništa drugo nego da svoja odgojna prava utemeljimo na temelju svakog prava i svakog auktoriteta — Stvoritelju svijeta i ljudi. Njemu pripada vrhovništvo nad svim stvorovima i njihovim međusobnim odnosima. Nebeski Otac je izvor svakog očinstva i materinstva na zemlji, prvi i vječni odgojitelj ljudskoga roda, iskonsko vrelo svakog auktoriteta i prava. On je činom stvaranja, naredbom množenja i proglašenjem dekaloga prenio svoja prava na roditelje i sve zakonite odgojitelje.

Filozofski, pedagoški, sociološki i juridički razlozi razumno opravdavaju aktivno i pasivno pravo odgoja. Teološki razlozi mu nalaze prvotni temelj u auktoritetu Stvoritelja i Gospodara svemira.

DUŽNOST ODGAJANJA

Pojmovi potrebe odgoja (pasivno pravo) i prava na odgajanje (aktivno pravo) nužno nas dovode do još jedne pedagoške relacije — dužnost odgajanja. Ako netko ima vitalnu potrebu moje odgojne pomoći, dužan sam mu priskočiti u pomoć. Ako netko ima pravo da bude odgajan, mora biti netko tko je dužan da udovolji tom pravu. Tako odgoj postaje dužnost i obaveza odraslih ljudi.

Prihvatimo li pretpostavke (a moramo jer su dokazane): »dijete je potrebno odgoja, dijete je odgojivo«, po zakonima životne logike nužno slijedi zaključak: dijete mora biti odgajano. Ako dijete treba odgoja te ima na njega strogo pravo, onda mu to pravo ne smijemo uskratiti. Si educabilis, etiam educandus! Budući da je čovjek u razvoju odgojiv, dakle »ens educabile«, onda je i »ens educandum«. Ono »educandum« moramo shvatiti u dva smjera: kao nečiju odgojnu potrebu kojoj odgovara nečija odgojna dužnost.

A tko je taj na koga pada dužnost odgajanja? Tko su autentični, pravi i odgovorni odgojitelji mladog naraštaja?⁷

Izvan svake je sumnje da su to u prvom redu oni koji su djetetu dali život, dakle *roditelji*. Oni su začeli i donijeli na svijet taj život i oni za njega odgovaraju. Na njihovoj duši leži odgovornost za odgoj, rast i sudbinu novorođenca. Život i razvoj mališana u prvim godinama je gotovo isključivo u ruci roditelja. Rana obiteljska sredina redovito formira i markira čovjeka za čitav život. Obično roditeljska odgojna dužnost ima dobra saveznika u roditeljskom nagonu, koji je urođen ocu i majci.

Odgajanje djece i mladeži je nadalje dužnost svih profesionalnih odgojitelja. Oni su odgojitelji po pozivu i službenom povjerenju koje uživaju od roditelja i šire zajednice. Na taj posao ih ovlašćuje stečeno znanje i iskustvo. *Pedagozi* spadaju u kvalificirane, službene i posebno delegirane javne odgojitelje. Svoju zadaću obično obavljaju preko školske mreže koja obuhvaća sve mlade školske dobi, ali mogu djelovati i u posebnim odgojnim ustanovama raznih profila, bilo za normalnu bilo za defektnu djecu. Ne znam kojeg smjera bila pojedina škola, sve one moraju imati odgojnu funkciju kao svoj prvi i temeljni zadatak.

Kao kolektivni nosilac odgojnog procesa može se smatrati uže i šire društvo kojemu gojenik pripada. Pri tome ono mora voditi brigu kako o interesima odgajanika tako i o općem dobru zajednice. Premda svako društvo mora priznavati obitelji prvotno i urođeno pravo na odgoj njezina pomladka, ipak je ono dužno uskočiti na odgojnu scenu ako rodi-

⁷ W. B. Brookover i dr., *A Sociology of Education*. Am. Book Co., N. York, 1964.

J. A. Hardegger (Hg), *Handbuch der Elternbildung*. 2 sv. Benziger, Einsiedeln, 1966.

J. Ulmann, *La pensée éducative contemporaine*. Vrin, Paris, 1982.

C. Scurati, *Profili nell'educazione*. Ed. II. Vita e Pensiero, Milano 1984.

J. M. Lee (ed), *The spirituality of the religious educator*. Relig. Educ. Press, Birmingham, 1985.

teljski faktor zataji. Državni školski sistem inače treba da je u skladu s očekivanjima i pravima roditelja kao primarnih odgojitelja.

Kako Bog »hoće da se svi ljudi spase« (Tim 2, 4) i kako je u tu svrhu ustanovio svoju Crkvu, u načelu bi svi ljudi trebali imati vjerski odgoj. To je glavni poziv i *raison d'être* Kristove Crkve. Stoga je ona dužna pružiti kršćanski odgoj svim ljudima dobre volje: kršćanima direktno preko pastoralne i kršćanske pedagogije (u prvom redu vjeronauka), a nekatolicima i nekršćanima preko ekumenskog i misijonarskog djelovanja. Evandeosko i odgojno poslanje Crkve naglasuje sv. Pismo, II. vatiik. sabor (*instrukcija Gravissimum educationis*) i novi crkveni zakonik.

Svi ovi odgojni dužnosnici — roditelji, pedagozi, država, Crkva i stariji uopće — snose svoj dio odgovornosti za sudbinu omladine i djece. Ako zataji bilo koji od njih u svojim odgojnim obavezama, ugrožen je prosperitet i mladih i odraslih. No, da bi obiteljski, školski, profesionalni, socijalni i religiozni odgoj mogao uroditi plodom, svi navedeni vidovi odgoja moraju djelovati skladno i harmonično. Inače, ne samo da neće biti uspjeha, već može doći do teških sukoba pa i odgojne katastrofe.

Još bih htio naglasiti jedan važan zahtjev za uspješan odgoj. To je pedagoška *kvalifikacija* svih odgojnih čimbenika. Počevši od roditelja pa do vrhovnih predstavnika vjere i društva, svi bi oni trebali imati potrebne odgojne kvalitete. A zašto?

Obrazloženje ću početi jednim naoko bezazlenim doživljajem. Na nekom dalmatinskom otoku je prije rata postojala obična seoska kovačnica. Nad njezinim je vratima visjela ploča s odgovarajućim natpisom. Ispod imena vlasnika stajale su ove riječi: »Kovač i ispitani potkivač«. Posljednje dvije riječi su me ostavile zamišljenim. Razmišljao sam naime: taj kovač je, dakle, morao polagati ispite da bi smio i mogao potkivati konje! Ako je tako, onda su morale postojati i neke potkivačke škole ili barem tečajevi za osposobljavanje u tom zanatu.⁸ Tek nakon položenih ispita čovjek (!) smije potkivati konja (!). Toliko su nam konji dragocjeni!

A koliko su nam dragocjena naša djeca? Njih smije radati i odgajati bilo tko. Za roditelje ne postoje nikakve obligatne odgojne škole⁹ Više nam je na srcu dobro neke životinje nego dobro čovjeka i čovječanstva. Prije je postojala poslovice: *Quod licet Jovi, non licet bovi.*« Sada se mi vladamo obrnuto: *quod licet bovi, non licet Jovi.* Ili možda ovako: *quod decet bovi, non decet homini!* Da je još živ stari Ciceron, on bi sigurno morao zavapiti: »O tempora, o mores! Ubinam gentium sumus? In qua urbe vivimus?«

⁸ I stvarno — poslije sam to saznao — u Zagrebu postoji potkivačka škola još od g. 1886. sa svojom vlastitom zgradom (v. *Enciklopedijski rječnik pedagogije*. Matica Hrvatska, Zagreb, 1963, str. 715).

⁹ Doduše, u većim gradovima postoje dobrovoljni tečajevi za roditelje. Veoma pohvalna inicijativa, ali nedovoljna i oskudno prihvaćena. Još se nije došlo na ideju da se za vjerenike i buduće roditelje uvedu obavezne odgojne škole i tečajevi. U nekim je lokalnim Crkvama ta praksa započela.

Imamo ispitane potkivače, ali zato i neispitane roditelje i odgojitelje. Pored neispitanih odgojitelja postoje — što je još gore — i nepitani odgojitelji: ulica, kafići, noćni lokali, klape i škvadre, masilni ideolozi, korumpirani pedagozi itd. Mjesto da pitamo djecu u školama suvišnim podacima i laxističkim moralom, mi pitamo zdravi moralni odgoj i prave pedagoške škole za njihove roditelje. Trebalo bi zakonski uvesti obavezne škole (večernje) ili barem tečajeve za buduće roditelje. Zar to nije sramotna ljaga na licu naše generacije: tražimo ispitane potkivače, a toleriramo »neispitane« ili »nevaspitane« roditelje i odgojitelje!

Ako želimo imati kvalitetnu omladinu, moramo prije toga pronaći i odgojiti kvalitetne pedagoge. Time ne mislim zagovarati neki pretjerani pedagogizam. Ne bi bilo dobro stvarati neku umjetnu sveodgojnu klimu ili zastupati neki prisilni panpedagogizam. Ono što nam je potrebno nije pedagoški maksimalizam, nego odgojni optimalizam. Odgojna aktivnost društva mora ići u smjeru školovanja dobrih, zauzetih i kvalitetnih odgojitelja koji će biti svjesni svojih odgojnih obaveza i njima stvarno dorasli.

Tu nam dolazi u pomoć još jedna obaveza: *dužnost samoodgoja*. Svi odrasli pedagozi moraju znati da nisu savršeni ljudi te da moraju stalno, do smrti, usavršavati svoj ljudski i pedagoški lik. Drugo što još trebaju znati: oni svoje gojence moraju pripremiti da u toku sazrijevanja nauče sami uzeti u ruke uzde svoje sudbine. Dakle: odgoj za samoodgoj!

EDUCATION — IS IT NECESSARY?

Abstract

For the necessity of education militate many reasons: biological, psychological, moral, social and religious. The child, and young man generally, is a defective, immature and imperfect creature, it is in need of the educative aid of the adults. On account of his impotence and being born without his one's will child has the native, human, civic and christian right to be educated. His parents, professional pedagogues, Church, narrow and broad society have an active right to educate theirs wards.

If exists the need for education there must be the obligation to educate too. The authentic educators are parents, professional pedagogues, Church and State. The parents and all educators are obliged to acquire the sufficient and qualitative pedagogical formation. It is very important that all the educational factors work in total harmony.